

УДК 911.3

**ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ
ГОСПОДАРСТВА ЛЬВІВСЬКО-ВОЛИНСЬКОГО ВУГІЛЬНОГО БАСЕЙНУ****А. Манько**

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Дорошенка, 41, м. Львів, 79000, Україна.*

Розглянуто актуальні економічні проблеми Львівсько-Волинського вугільного басейну. Окреслено головні аспекти, за якими відбувається реструктуризація господарства цього басейну.

Ключові слова: реструктуризація господарства, вугільна промисловість, Львівсько-Волинський вугільний басейн, територія.

Вугільна промисловість на території басейну є провідною, тому будь-які зміни у ній накладають відбиток на інші галузі. Такий стан справ потребує детального аналізу ситуації в галузі та відшукування шляхів для виходу з кризи.

Сучасний стан Львівсько-Волинського вугільного басейну досить складний і потребує трансформації, а тому втручання в цю проблему науковців.

У 1912 р. в Бельгії опубліковано працю російського геолога М. Тетяєва, у якій йдеться про те, що в районі Волино-Подільської височини залягає кам'яне вугілля. Однак цю гіпотезу заперечили сілезькі вуглепромисловці, які злякалися конкуренції [3].

У 1931 р. польський учений, професор Варшавського університету Я. Самсонович провів геологічні дослідження Волині і підтвердив припущення М. Тетяєва. Він науково довів, що в західній частині Волині є кам'яно-вугільні поклади [2].

Український вчений, професор Львівського університету Ф. Заставний 1961 р. написав працю „Край вугілля, нафти, газу”, у якій розповів про багаті паливні ресурси Львівсько-Волинського вугільного басейну [3]. У 2001 р. вийшли два унікальні видання – „Довідник директора шахти” за загальною редакцією Я. Наливайка та книга В. Вербиченка „Львіввугілля: тепло сонячного каменю” [1, 2].

Наша мета – розглянути економічні проблеми діяльності Львівсько-Волинського вугільного басейну, простежити зміни, які відбулися, запропонувати реорганізацію структури промисловості басейну.

Найголовнішою проблемою є скорочення видобутку вугілля, який за період 1987–1997 рр. зменшився майже на 10 млн т (табл. 1).

Головними причинами зниження вуглевидобутку є зменшення запасів вугілля і закриття шахт, зношеність обладнання на шахтах, великі втрати робочого часу, зменшення попиту на вугілля, велика заборгованість споживачів за спожите паливо.

Важлива проблема – закриття шахт. Згідно з наказом Міністерства вугільної промисловості № 141 від 05.05.1995 р. тривають роботи з ліквідації шахти № 1 „Червоно-градська” (№ 1 "ЧГ"). Цю шахту закрили внаслідок підробки нею території м. Червонограда, внаслідок чого почалось осідання поверхні. Станом на 01.07.1996 р.

шахта передана на баланс компанії Укрвуглереструктуризація для продовження робіт з ліквідації. Спочатку вели роботи з погашення гірничих виробок і демонтаж підземного обладнання, однак через брак фінансування відбулась консервація підземних робіт.

Надалі роботи з ліквідації проводили тільки на поверхні. В майбутньому повинні бути ліквідовані ще кілька шахт, які вичерпують свій ресурс (табл. 2).

Таблиця 1

Динаміка вуглевидобутку за 1985–1997 рр.

Рік	Вуглевидобуток, т	Рік	Вуглевидобуток, т
1985	13 052 705	1992	8 354 419
1986	13 031 248	1993	8 017 555
1987	13 623 112	1994	6 316 422
1988	13 402 639	1995	4 894 611
1989	12 791 334	1996	3 841 263
1990	10 524 097	1997	3 585 813
1991	8 049 063		

Таблиця 2

Промислові запаси і забезпеченість вугіллям шахт Західноукраїнської вугільної холдингової компанії (ЗУВХК) станом на 01.01.1998 р.

Шахта	Промислові запаси, тис. т	Виробнича потужність, тис. т/рік	Забезпеченість вугіллям, років	Перспективність
№1 “ВМ”	1 918	300	6,4	-
“Червоноградська”	2 625	350	7,5	-
№3 “ВМ”	14 549	650	22,4	+
№4 “ВМ”	10 296	650	15,7	+
№5 “ВМ”	665	250	2,6	-
№6 “ВМ”	12 848	400	32,1	+
№7 “ВМ”	5 433	400	13,6	+
№8 “ВМ”	2 057	400	5,4	-
№9 “ВМ”	958	250	3,8	-
№10 “ВМ”	45 598	1500	30,4	+
№2 “ЧГ”	28 779	650	44,3	+

Проте, незважаючи на великі запаси, шахта № 3 “Великомостівська” (“ВМ”) може бути виведена з експлуатації в найближчі роки, оскільки вона почала підробку території смт Гірник, унаслідок чого відбувається осідання поверхні. На період 2000–2004 рр. передбачали закриття шахт №5 “ВМ”, №9 “ВМ”, №1 “ВМ” і “Червоноградська”. Шахта №8 “ВМ” має ще не освоєні запаси на пласті V6 загальною ємністю 29 300 тис. т (за потужності 600 тис. т у рік забезпеченість на 48,8 року). Шахта №10 “ВМ” може освоїти фланговий шток на пласті V6 з запасами 24 500 тис. т (за потужності 600 тис. т вистачить на 40,8 року).

Більшість обладнання на вугільних підприємствах застаріле і зношене на 80–90%. У ЗУВХК нема коштів на його заміну або хоча б капітальний ремонт.

Значної шкоди господарству басейну завдають страйки шахтарів через невиплачену

заробітну плату. Станом на 18.06.1998 р. борг з заробітної плати по ЗУВХК становив 40 321,8 тис. грн. (з нарахуваннями на фонд зарплати – 70 437,8 тис. грн.), у тому числі борг вугільних підприємств, – відповідно, 32 578 і 54 142,6 тис. грн.

Через високу ціну вугілля зменшився попит на нього. Дуже висока і собівартість вугілля. В 1997 р. деякі шахти перевищили планову собівартість у три–чотири рази (№ 10 “ВМ” за плану 53,03 грн. т дала 201,40 грн. т; №7 “ВМ” – відповідно, 56,78 і 150,13 грн./т; №9 “ВМ” – 63,71 і 157,38 грн./т). Жодна з шахт не виконала планової собівартості тонни вугілля. Найближче до плану була шахта №8 “ВМ” (за плану 58,02 грн./т дала 59,07 грн./т). Проте 1998 р. ці показники трохи вирівнялися, а деякі вугільні підприємства навіть значно знизили собівартість (№9 “ВМ” на 23,32 грн. менше від плану; №6 “ВМ” на 14,53 грн.; №4 “ВМ” на 2,21 грн.).

Зменшення попиту на вугілля басейну спричинене також конкуренцією з боку польських виробників, які постачають на наш ринок дешевше вугілля.

Головними споживачами львівсько-волинського вугілля є Добротвірська, Бурштинська, Ладжинська і Калуська ТЕЦ, управління облпалива західних областей, деякі комерційні організації, а також населення.

З 1999 р. ЗУВХК почала завойовувати нові ринки збуту. Відновлюють зв'язки зі споживачами з Білорусі, Молдови, Прибалтики, Болгарії. Велику партію вугілля відправлено в Угорщину. Така нова політика керівництва ЗУВХК щодо реалізації продукції безумовно зміцнить і позитивно вплине на фінансовий стан шахт.

Загальний борг споживачів за паливо на середину 1998 р. становив понад 8 млн грн. і збільшився порівняно з 1997 р. у чотири рази. Найбільшим боржником є Міністерство енергетики (8,5 млн грн.), а також управління облпалива (0,46 млн грн.). Комерційні споживачі недоодержали вугілля на суму майже 0,9 млн грн. Найбільші комерційні споживачі: “Київ–Донбас” (м. Київ), “Артор” (м. Львів).

Через зниження вуглевидобутку постала проблема використання потужностей ЦЗФ “Червоноградська” (розрахована на переробку 9,6 млн т вугілля в рік). Фабрика призначена для збагачення енергетичного вугілля марки “Г” з проектною зольністю 30,7% і по гірській масі 34,0%. Вихід концентрату становить 76,5% при зольності 20,0% [2]. ЦЗФ “Червоноградська” збудована для того, щоб збагачувати вугілля не лише Львівсько-Волинського, а й сусіднього Люблінського басейну (Польща) і була свого часу найбільшою збагачувальною фабрикою в Європі

Сьогодні важливою проблемою є залучення інвестицій у вугільну галузь.

Отже, у Львівсько-Волинському вугільному басейні виникли такі проблеми:

- ✓ скорочення вуглевидобутку та закриття шахт;
- ✓ скорочення робочих місць;
- ✓ екологічне забруднення території;
- ✓ залучення вивільнених працівників в інші галузі промисловості;
- ✓ створення приватних шахт;
- ✓ трансформація структури промисловості Львівсько-Волинського вугільного басейну.

Для вирішення цих проблем потрібні значні кошти і час.

У 2005 р. Міністерство палива та енергетики розробило три етапи. На першому з них всі холдинги будуть реорганізовані у потужні державні підприємства, на базі яких під час другого етапу створюватимуть відкриті акціонерні товариства. На третій етап заплановано роздержавлення повноцінних корпоративних ВАТ, тобто продаж певної частини зі стовідсоткової державної власності акцій вугільних підприємств приватним

інвесторам. Характерною ознакою цього процесу є те, що продаватимуть частини великих вугільних холдингів, а не окремих прибуткових шахт. На цьому етапі можна будувати приватні шахти. Шість років тому за таку справу взялося приватне луганське ЗАТ Укрвугілляінвест. Міжнародна компанія “Wardel Armstrong”, оцінивши проект спорудження нової шахти, визнала таку справу перспективною. За попередніми підрахунками, запаси вугілля на новій шахті становлять близько 1 млн. т [4]. З урахуванням запропонованих темпів видобування (приблизно 100 тис. т за рік) термін експлуатації шахти становив би щонайменше десять років. Керівники Укрвугілляінвест вирішили йти до кінця і вклали у проект майже 2 млн дол. без залучення інвесторів. Нова шахта матиме назву “Воскресенська”.

Віriamo, що приватні підприємці будуватимуть нові шахти не лише на Донбасі, а й на території Львівсько-Волинського вугільного басейну.

-
1. *Вербиченко В.* Львіввугілля: тепло “сонячного каменя”. – Львів, 2001. – 255 с.
 2. Довідник директора шахти / За ред. Я. Наливайка. – Львів, 2001. – 176 с.
 3. *Заставний Ф.* Край вугілля, нафти, газу. – Львів, 1961. – 157 с.
 4. *Манько А.* Деякі проблеми функціонування депресивних гірничодобувних районів України (на прикладі Львівсько-Волинського вугільного басейну) // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 2004. – Вип. 30. – С. 184–187.

ECONOMICAL PROBLEMS AND WAYS OF ECONOMIC PESTRUCTURISATION OF LVIVS'KO-VOLYNS'KYI COAL BASIN

A. Man'ko

*Ivan Franko National University of Lviv,
Doroshenko Str., 4, UA – 79 000 Lviv, Ukraine*

Urgent economical problems of Lviv Volyn coal basin have been considered. Main aspects of economic restructurisation of the basin have been shown.

Key words: economic restructurisation, coal mining, Lviv Volyn Basin, territorial.

Стаття надійшла до редколегії 15.07.2005
Прийнята до друку 28.07.2005